

I. De parochiegeschiedenis

Bronvermelding : - Mien Zandvoorde, Willy Meseure, 2005, uitgegeven door Heemkring Santforde

- 800 jaar parochie Zandvoorde, Willy Meseure, 1985

- diverse krantenknipsels en parochiebladartikeltjes

I.i. 06 oktober 2003 : parochie Zandvoorde behoort tot de federatie KANA

Op 06 oktober 2003 heeft de bisschop van Brugge, Mgr. Roger Vangheluwe de parochie Onze-Lieve-Vrouw Zandvoorde samengevoegd met de parochies Sint-Catharina (Konterdam-Meiboom) en Sint-Anna (Stene) van de bestaande federatie tot de federatie Oostende Kana. E.H. Wilfried Ryckebusch werd aangesteld in naam van de bisschop tot pastoor van de federatie. E.H. Luc Vantghem werd aangesteld in naam van de bisschop als pastoormoderator van de federatie.

In aanwezigheid van deken E.H. J. Desein werd dit gevierd op 10 januari 2004.

Op 01 oktober 2005 werden dan ook voor het eerst parochiale teamleden van de parochie Zandvoorde aangesteld binnen deze federatie.

I.h. 13 november 1999 : 750 jaar officieel parochie

Op 13 november 1999 werden met medewerking van alle parochiale verenigingen én in aanwezigheid van deken E.H. J. Desein de officiële erkenning van de parochie Zandvoorde gevierd. Tijdens deze viering werd ook de derde (millenium)klok "PAX 2000" gezegend als sluitstuk van de renovatiewerken in de jaren 1994 – 1999.

Eén en ander over de parochie Onze-Lieve-Vrouw

I.g. 9 november 1985 : 800 jaar parochie

Alhoewel men er zeker van is dat er reeds geruime tijd vóór het jaar 1185 hier een christen gemeenschap actief was en Zandvoorde maar kort vóór 1249 officieel tot parochie werd verheven, wordt 1185 toch als stichtingsjaar aanzien.

Op 9 november 1985 werd dan ook op luisterlijke wijze 800 jaar gevierd. Als blijvend aandenken werd door Mgr. R. Vangheluwe, bisschop van Brugge, op die dag een nieuw kerkorgel, gebouwd door de firma Loncke van Zarren, ingewijd. Het nieuwe orgel vervangt het vorige orgel dat in 1854 werd gebouwd door Frans Ureel en hier 130 jaar lang alle wel en wee van de gelovigen heeft begeleid.

I.f. 10 februari 1971 : parochie Zandvoorde maakt deel uit van het decanaat Oostende

Onze parochie bleef tot 1971 bij het decanaat Gistel, maar als gevolg van de fusie van de gemeente met Oostende op 1 januari 1971, besliste Mgr. De Smedt, bisschop van Brugge, op 10 februari 1971 onze parochie te onttrekken aan Gistel en toe te voegen aan het decanaat Oostende.

I.e. 1917 : de gevolgen van de Eerste Wereldoorlog

In de nacht van 31 juli op 1 augustus 1914 kondigde de kerkklok het onheilspellende nieuws aan: de 'Grote Oorlog' was uitgebroken !

Op 27 juni 1917 kwam het bevel dat de kerk zou ingericht worden als lazaret voor gekwetste Duitse soldaten. De kerk en de pastorie moesten ontruimd worden. Er werd toen soms mis gelezen in de sacristie, de pastorie, in open lucht, in een herberg en ook nog in een schuur. Dat bleef zo tot 1 december 1917. Van dan af konden de diensten weer normaal doorgaan in de kerk.

I.d. 1798 : de Franse Revolutie en zijn gevolgen

In 1798, toen Femandus Justus Terlinck hier pastoor was, werd door de Fransen het mislezen verboden tot Pinksteren 1802. De pastoor celebreeerde dan toch de mis op gevaar voor straffen en afranselingen, op de voute van de hoeve Melis in de Grintweg. Het is daar dat hij op 19 november 1798 werd aangehouden omdat hij niet wilde gehoorzamen aan de 'eed van haat'. Op 21 februari 1800 kwam hij terug, na verbannen te zijn geweest op het eiland Oléron aan de westkust van Frankrijk.

In 1801 werd het bisdom Brugge door de Fransen afgeschaft en onze parochie kwam onder de bevoegdheid van het bisdom Gent. Op 27 januari 1803 werd de parochie Zandvoorde door de bisschop van Gent opgeheven en terug bij Oudenburg gevoegd. Op herhaaldelijk verzoek werd Zandvoorde op 10 mei 1803 dan toch weer gescheiden van de parochie Oudenburg. Op 19 mei 1803 werd het decanaat Oudenburg overgeplaatst naar Gistel.

I.c. 12 maart 1559 : parochie Zandvoorde maakt deel uit van het bisdom Brugge

Van oudsher behoorde Zandvoorde tot het bisdom Doornik en het decanaat Oudenburg. Het bisdom Doornik bestond reeds in de 11de eeuw. In 1330 maakten 45 parochies deel uit van het decanaat Oudenburg.

Eén en ander over de parochie Onze-Lieve-Vrouw

Bij de oprichting van het bisdom Brugge op 12 maart 1559, kwam onze parochie bij dit bisdom. Het decanaat Oudenburg, waar Zandvoorde nog steeds deel van uitmaakte, werd toen verminderd tot 15 parochies.

I.b. 1249 : officiële erkenning van de parochie Zandvoorde

In het Cartularium van de Abdij van Oudenburg komt de parochienaam voor het eerst voor in 1249 : ... paarociam de Zantvorde.

De bisschop van Doornik

Ook in verband met de overeenkomst van 1185 moest de bisschop een geschil oplossen. In de oorkonde van de derde zondag na de octaafdag van de Heilige Drievuldigheid in het jaar des Heren 1249, beslecht Walter, bisschop van Doornik, een geschil tussen enerzijds de abt van Sint-Pieter en de parochiepriesters van Oudenburg en anderzijds de parochiepriester van Zandvoorde. De abt, het klooster en de parochiepriesters van Oudenburg beweerden dat de oprichting van de parochie Zandvoorde voor hen een verliespost betekende. Ze eisten de offergaven op welke in handen kwamen van de priester van Zandvoorde. En vroegen dat hij ervan zou worden verwittigd dat ook andere zaken met betrekking tot het parochiaal recht aan hen zou toekomen. De priester van Zandvoorde beweerde dat als dat zou gebeuren, hij geen middelen meer zou hebben voor zijn levensonderhoud. Volgende regeling werd getroffen voor de goddelijke en wereldse vrede : de pastoor mocht alle giften houden voor zijn onderhoud, behalve de offergaven van Kerstmis, Pasen en Pinksteren, welke hij moest overmaken aan de abt. De pastoor moest ook 1000 escalin per jaar betalen aan de prelaat en evenveel aan de twee pastoors van Oudenburg.

Een zestigtal jaar later werd Zandvoorde dus officieel tot parochie verheven.

I.a. 1185 : de rol van de kapel in de ontstaansgeschiedenis van de parochie Zandvoorde

In de 10de eeuw werden in ons gewest de eerste kapellen gebouwd.

Wanneer er hier een kapel werd opgetrokken is moeilijk te achterhalen. Oorspronkelijk waren de Zandvoordenaars voor het bijwonen van de mis en religieuze plechtigheden aangewezen op de kerk van Oudenburg, de parochie waartoe zij behoorden.

Gegevens over een kapel werden gevonden in documenten uit het jaar 1184 en 1185. De volledige tekst ervan staat onder andere afgedrukt in het boek Histoire d'Oudenbourg, van E. Feys en D. Van de Castele (deel I, Brugge, 1873, blz.103-106).

In de oorkonde, gedateerd 2 september 1184, vernemen we dat sommige parochianen de bisschop van Doornik ter kennis brachten dat het de priesters, verbonden aan de parochiekerk van Oudenburg, niet mogelijk was zo een uitgestrekte parochie te bedienen. Deze parochianen vroegen met aandrang om goddelijke diensten te laten plaatshebben in Zandvoorde in de kapel, die er reeds lang bestond, en waar naar hun zeggen, sommige priesters reeds sedert geruime tijd hadden gecelebreerd. Of zoals er te lezen staat: ... in capella quadam, jam dudum constituta, ubi etiam, sicut asserebant, diu per quosdam presbiteros celebrata fuerunt divina... Deze vraag was duidelijk een poging om hier een nieuwe parochie te stichten !

Eén en ander over de parochie Onze-Lieve-Vrouw

De bisschop, die waarnemers ter plaatse zond, vernam van hen dat het niet noodzakelijk was om aan dit verzoek te voldoen, omdat de kapel te dicht (!) bij de parochiekerk van Oudenburg was gelegen en voor verafgelegen bewoners niet dienstig zou zijn. De bisschop stelde de abt van Oudenburg vrij om aan de vraag gehoor te verlenen of niet, en hij liet zelfs toe om overtredende priesters te excommuniceren, samen met hen die er wetens en willens aan meewerkten. In het document is de plaatsnaam Zandvoorde wel niet vermeld en ook in de oorkonde uit 1185 komt de naam niet voor, maar in de tekst treft men plaatsnamen aan, namelijk Noordakker en Munsalms hofstede, waarvan men met zekerheid weet dat ze zich op het grondgebied van Zandvoorde bevonden. De reden waarom de naam Zandvoorde niet werd vermeld, komt door het feit dat Zandvoorde toen nog geen erkende naam had bij de religieuze overheid.

De vraag om goddelijke diensten te mogen inrichten in de kapel te Zandvoorde werd negatief beantwoord, maar de aanvragers gaven zich niet zo vlug verloren. Enkelen onder hen waren mannen van aanzien. De besondersten, Gerard Gorgh en Walter van Beverhout, die tevens eigenaars (!) waren van de kapel, beriepen zich als ridder op hun afkomst van de bekende Walter II van Eine, Oudenburg en Vladslo. Het resultaat bleef dan ook niet uit. Zo te merken deden naam en gezag toen al wonderen !

In het charter opgemaakt te Oudenburg in het jaar van de vleeswording van het woord 1185 (Datum Aldenburgi Anno verbi Incarnati M.C.LXXXVI), kwam de bisschop van Doornik op zijn beslissing terug. Dit om de tweedracht die de parochie verdeelde te bedaren. Of zoals de bisschop schreef: ... Gezien, de apostel zei, God ons in vrede heeft geroepen, moet al wat die vrede kan omverwerpen, dadelijk in de kiem worden gesmoord en omdat het bij een ongepaste gelegenheid niet terug zou oplaaien, moet het toevertrouwd worden aan de trouwe bewaking van het schrift op welke wijze het werd onderdrukt... (vertaald uit het Latijn). De twee ridders moesten onder andere één mark per jaar toekennen op hun eigendommen en verder nog enkele andere verplichtingen nakomen. In de kapel mochten geen doop- en begrafenisplechtigheden worden gehouden en zonder de toestemming van de abt van Oudenburg mochten er geen priesters celebreren. Indien iemand op één van deze verordeningen inbreuk zou plegen, zou hij in de ban van de Kerk worden geslagen. Zo zou de kapel verstoken blijven van goddelijke diensten. In die tijd was Hermanus de zesde abt van de abdij. Eertijds was hij monnik van Sint-Nicasius in Reims. De bisschop besloot dat een geestelijke, aangeduid door de abt, iedere dag, tenzij te slecht weer dit niet zou toelaten, de mis zou komen lezen, in de kapel, die toegewijd was aan de Heilige Maagd en Moeder Gods. In het origineel staat: ...pro Divinis in sua Capella, quam constat esse constructam in honore Sanctae Mariae semper Virginis atque Dei genitricis celebrandis... Alleen op zondag en op de voornaamste feestdagen zou die priester er de vespers zingen. De metten mochten enkel worden gelezen in de kerstnacht, de nacht van de besnijdenis en ook in de nacht van de heilige verschijning en tijdens de drie nachten voorafgaand aan de dag van de verrijzenis van de Heer. De nakomelingen van Walter II van Eine, Oudenburg en Vladslo moesten altijd zorg dragen voor de geestelijke en één mark geven voor het paard, dat de monnik naar hier moest brengen. De abt moest op zijn kosten het paard onderhouden. Al wat aan offergaven in handen van de monnik kwam, die er de eucharistie vierde, moest helemaal bestemd zijn voor de abdij behalve hetgeen nodig was voor de kaarsen die de kapel verlichtten. De roerende en onroerende goederen, geschonken door gelovigen, moesten worden verdeeld tussen kapel en abdij. De verplichtingen opgelegd in de overeenkomst aan de ridders Gerard Gorgh en Walter van Beverhout werden echter door dezen nooit nageleefd. Toen gebeurde dat ook al !

Eén en ander over de parochie Onze-Lieve-Vrouw

In werkelijkheid mag men dus 1185 aanzien als het stichtingsjaar van onze parochie ! Ook in het boekje Beschrijving van Oudenburg, opgesteld in 1859, door kan. G.F. Tanghe, staat te lezen: ...1185 ...dit was als een begin van eene parochie (op blz. 59 in de voetnota).

II. Het wel en wee van de parochiekerk

Na de crisisjaren van '70 : ingrijpende renovatiewerken onder impuls van pastoor E.H. W. Ryckebusch

In 1994 werd het kerkgebouw grondig gerestaureerd, onder meer dankzij de medewerking van Monumenten en Landschappen. Met de renovatie van de dorpskern in Zandvoorde in 1996-1997 door het Stadsbestuur Oostende verdween ook definitief het kerkhof rondom het kerkgebouw en tot slot is op 13 november 1999 een derde (millenium)klok ingezegend en bijgeplaatst in de kerktoren.

Voor en tijdens het interbellum

De kerk werd werkelijk veel te klein. Op de eerste zondag van oktober 1905 besliste de kerkfabriek de kerk te vergroten en te herstellen. Diederik Nolf, bouwmeester te Torhout, werd belast met het opmaken van de plannen. Ook burgemeester Zwaenepoel verklaarde tijdens een raadszitting dat het uitbreiden noodzakelijk was, aangezien tijdens de diensten menig mens gedwongen was buiten te blijven staan wegens plaatsgebrek ! De aanbesteding had plaats op 17 februari 1908 en Henri Boutlegier van Kortemark werd aangewezen het werk uit te voeren. Eerst werd begonnen met de zijbeuken en de twee armen van de kruisbeuk. De muren die tussen de pilaren waren aangebracht werden gesloopt en de stenen opnieuw gebruikt voor de bogen van de viering en voor de buitenzijde van de nieuwe muren. De roosvensters boven in de middenbeuk werden terug geopend. De vloer die in 1856 werd gelegd kon niet worden behouden, omdat men de voet van de pilaren wilde ontbloten, en hierdoor de vloer moest worden verlaagd tot het peil van een vroegere bevoering, waarvan de resten werden teruggevonden. Daarna werd door August Vangheluwe van Eernegem gestart met het koor, de sacristie en het gewelf van de middenbeuk. De uitbreidingswerken werden prachtig uitgevoerd, onze kerk werd werkelijk een schitterend juweeltje ! Eenvoudig, maar pure schoonheid. Zonder overdrijven één van de mooiste kerken ! Op Allerzielen 1911 deed pastoor Delputte voor het eerst de hoogmis aan het nieuwe altaar, dat werd uitgevoerd naar een ontwerp van Remi Rooms van Gent. De kerkwijding vond plaats op 29 september 1913 door Mgr. Waffelaert, bisschop van Brugge. In 1930 werd aan de noordzijde van de kerk een tweede sacristie gebouwd, volgens het plan van A. Depauw uit Brugge.

De 18de eeuw : bouwplannen ... en een onbegrijpelijke beslissing !

In de geïllustreerde atlas van de Belgische spoorwegen, Atlas pittoresque des Chemins de Fer de la Belgique van Ph. Vandermaelen, uitgegeven in 1840, is een vue de Zandvoorde te zien: de kerk, de pastorie en de onmiddellijke omgeving. Op de tekening zien we dat er toen een torentje stond vooraan boven de ingang van de kerk.

Er kwamen betere tijden, maar ook nieuwe problemen... Het houten torenkapje van de kerk diende dringend te worden hersteld en door de aangroei van de bevolking werd de kerk te klein.

Pastoor Manhaeve liet een plan opmaken voor het bouwen van een nieuwe toren en het vergroten van het kerkgebouw. Het plan was op 1 september 1866 klaar. Volgens dit plan van

Eén en ander over de parochie Onze-Lieve-Vrouw

de heer Buyck zou de nieuwe toren links van de voorgevel worden gebouwd. Het plan werd echter nooit uitgevoerd, wegens gebrek aan de nodige financiële middelen.

Men deed een nieuwe poging. In oktober 1893 liet pastoor Pieters een nieuw plan opmaken door bouwmeester J. Soete van Roeselare. Op 27 juni 1895 werd gestart met de bouw van de toren door Amand Jonckheere van Eernegem en Camiel Soete van Pittem. De nieuwe toren werd voor de beuk gebouwd. Onbegrijpelijk ! Hierdoor is het mooie venster van de voorgevel niet meer zichtbaar ! Dit is natuurlijk jammer, men had toch beter de toren gebouwd op de nog zeer stevige viering waarop de oorspronkelijke toren stond.

De 16de – 17de eeuw : het Beleg van Oostende

Eind 16de eeuw, begin 17de eeuw was een rampzalige tijd. De strijd van de geuzen tegen de Spanjaarden, met het Beleg van Oostende, drukte zijn stempel op ons dorp.

In 1584 werden de duinen ten oosten van Oostende om strategische reden afgegraven. Hierdoor kwamen de laaggelegen gedeelten van Zandvoorde tweemaal daags voor verscheidene uren onder water. Sommige bewoners werden gedwongen hun huis te verlaten. De kerk werd door de geuzen grondig verwoest. De twee zijbeuken, de armen van de kruisbeuk en het koor waren zo erg beschadigd, dat ze moesten worden gesloopt. De toren was gedeeltelijk ingestort. De middelen lieten niet toe het kerkgebouw te herstellen.

Pas in de jaren 1630-1634 werd de kerk zo goed mogelijk hersteld en ook in 1639 werden herstellingen uitgevoerd. De boogopeningen werden dichtgemetseld, zodat de middenbeuk weer in gebruik kon worden genomen. De roosvensters, die licht gaven in de middenbeuk, werden aan de binnenzijde dichtgemaakt. Op de plaats waar voordien het koor stond, werd een eenvoudige sacristie opgetrokken. Op het gedeelte van de toren dat nog overeind was gebleven, kwam een pover klokkentorentje.

Alle onheil was echter nog niet geweken. Op 6 juli 1659 plunderden de soldaten van de Prins van Condé onze kerk... In 1665 kon de bisschop dan toch het altaar wijden. Maar de kerk bleef in een miserabele toestand.

Pastoor Jacobus van Weissel schreef in 1734 o.a: ...ik hebbe de kerke gevonden als een wouste scheure, den vloer was met bryken geleyt vol putten en dalen... De pastoor deed zo goed als hij kon het nodige om aan deze toestand een einde te stellen en liet een nieuwe vloer leggen van witte en blauwe tegels.

De 13de eeuw : een nieuwe kerk

Ook in een oorkonde van 1282 is er sprake van een capelle in Zandvoorde. Er wordt aangenomen dat tijdens de tweede helft van de 13de eeuw hier een nieuwe kerk werd gebouwd. Het is niet onwaarschijnlijk dat onze kerk werd gebouwd naar het voorbeeld van de abdijkerk van Oudenburg, die in 1056 werd opgetrokken. Voor de Zandvoordse parochianen moet het bouwen van de kerk wel een formidabele gebeurtenis zijn geweest. Het aanvoeren met paarden en wagens van de bouwmaterialen, de grote zware stenen voor de pilaren, de houten balken ... de drukte erom heen, het moet een hele gebeurtenis zijn geweest. De kerk kreeg een middenbeuk, twee zijbeuken, een transept en een koor. De toren stond op de viering en had een houten klokkentorentje. De dakbedekking was waarschijnlijk van stro. De middenbeuk, de vieringsbogen en de pilaren stammen nog uit die tijd. De pijlers bestaan uit Doornikse steen. Ze hebben achtkantige sokkels, een grote en een kleine rolstaaf vormen de

Eén en ander over de parochie Onze-Lieve-Vrouw

overgang naar de ronde schacht. De kapitelen verschillen, de vier halfzuilen en de twee meest oostelijke zuilen hebben een vierzijdig kapiteel met bladmotieven tussen haken. De boogafdekking bestaat uit twee bakstenen spitsbogen. De oorspronkelijke kapitelen van de achterste halfzuilen werden erg beschadigd en bij de uitbreidingswerken in 1908 door nieuwe vervangen.

Federatie KANA